

ЛОИҲА

**Стратегияи
рушди Низоми пардохти миллӣ дар Ҷумҳурии
Тоҷикистон дар давраи солҳои 2014-2020**

ИХТИСОРАҲО

Муқаддима	2
Қисми 1. Шарҳи умумӣ	
Қисми 2. Қисматҳои Низоми пардохти миллӣ	
2.1. Заминаи ҳуқуқӣ	11
2.2. Механизмҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи пардохтҳои калонҳаҷм ва фаврӣ.....	12
2.3. Низомҳои пардохти чакана ва хизматрасониҳои пардохтӣ.....	14
2.4. Пардохтҳои давлатӣ.....	17
2.5. Амонатгоҳи (депозитарияи) қоғазҳои қиматнок, клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳо бо қоғазҳои қиматнок	18
2.6. Бозори байнибонкии пул.....	20
2.7. Интиқоли байналмилалии маблағҳо	20
2.8. Назорати низомҳои пардохт	21
2.9. Ҳамкорӣ бо тарафҳои ҳавасманд ва дигар мақомотҳои дахлдор	23

Ихтисораҳо

НАБ	Низоми автоматишудаи бонкӣ
ПАК	Палатаи автоматишудаи клирингӣ
БҲБ	Бонки ҳисоббаробаркуниҳои байналмилалӣ
ҲМРВВ	Ҳисоббаробаркуниҳои маҷмӯӣ дар речаи вақти воқеӣ
DvP	Таҳвил бар ивази пардохт
PvP	Пардохт бар ивази пардохт
КНПҲ	Кумита оид ба низоми пардохту ҳисоббаробаркуниҳои Бонки ҳисоббаробаркуниҳои байналмилалӣ
ТБККҚ	Ташкилоти байналмилалии комиссияи коғазҳои қиматнок
НАБИМ	Низоми автоматишудаи байнибонкии интиқоли маблағҳо
ПИБМ	Принсипҳои инфрасохтори бозори молиявии Кумитаи оид ба низоми пардохту ҳисоббаробаркуниҳо – Ташкилоти байналмилалии комиссияи коғазҳои қиматнок
НПНМ	Низоми пардохти ниҳоят муҳим
НҲАКҚ	Низоми ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳо бо коғазҳои қиматнок
АМКҚ	Амонатгоҳи (депозитарияи) марказии коғазҳои қиматнок

МУҚАДДИМА

Бонки миллии Тоҷикистон муҳим будани Низоми пардохти миллиро барои иқтисодиёти мамлакат эътироф намуда, Стратегияи рушди низоми пардохти миллии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар давраи солҳои 2014-2020 (минбаъд - Стратегия) ва Нақшаи амал ҷиҳати татбиқи Стратегияи мазкурро таҳия намуд. Стратегия маълумоти умумиро оид ба ҳолати ҷорӣи низоми пардохт пешниҳод намуда, дурнамои рушдро муайян менамояд ва ҳолати ояндаи Низоми пардохти миллиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нуқтаи назари ҷузъҳои алоҳидаи он тавсиф менамояд.

Низоми пардохти миллий яке аз ҷузъҳои асосии инфрасохтори молиявӣ мебошад, ки фаъолияти устувору мунтазами низоми молиявии кишвар, татбиқи сиёсати пулию қарзӣ ва буҷетиро бо саривақту бехатар гузаронидани пардохтҳо ва ҳисоббаробаркуниҳо таъмин намуда, ба рушди иқтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат менамояд.

Рушди минбаъдаи иқтисодиёти миллий зарурати афзоиши самаранокии гардиши маблағҳо ва зиёд намудани ҳиссаи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдиро дар ҳаҷми умумии муомилоти пулӣ муайян менамояд.

Татбиқи Стратегия аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо мақомоти дахлдори давлатӣ ва иштирокдорони бозори хизматрасониҳои пардохтӣ дар асоси “Нақшаи амал ҷиҳати татбиқи Стратегияи рушди низоми пардохти миллий дар давраи солҳои 2014-2020” амалӣ мегардад.

Стратегия аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо ҳамаи тарафҳои манфиатдор таҳия гардидааст.

Ҳуҷҷати мазкур аз қисмҳои зерин иборат мебошад:

- Қисми 1 (Шарҳи умумӣ), ки дар он ҳолати ҷорӣи Низоми пардохти миллий дар асоси нух қисмат тавсиф карда мешавад;
- Қисми 2 (Қисматҳои Низоми пардохти миллий), ки дар он ҳолати ояндаи нақшавии Низоми пардохти миллий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз нуқтаи назари нух “қисмат” тавсиф карда мешавад.

Қисми 1. Шарҳи умумӣ

1. Тавре маълум аст, Низоми пардохти миллий аз маҷмӯи ташкилотҳои қарзию молиявӣ, қоидаю тартиб, воситаҳои пардохт, воситаҳои барномавию техникӣ, инчунин низомҳои байнибонкии интиқоли маблағҳо иборат буда, гардиши маблағҳоро дар ҳудуди кишвар ва ҳамкориҳои мутақобилро бо низомҳои пардохти хориҷӣ таъмин менамояд.

2. Низоми пардохти миллий аз чӯзҳои асосии зерин иборат мебошад:

- воситаҳои пардохт, ки барои роҳандозӣ ва интиқоли маблағҳо аз суратҳисобҳои пардохткунандагон ба суратҳисобҳои пардохтгирандагон дар ташкилотҳои қарзӣ истифода мешаванд;
- инфрасохторҳои пардохтӣ, ки барои истифодаи воситаҳои пардохтӣ ва гузаронидани клиринг, коркард ва ирсолҳои иттилоот дар бораи пардохт, инчунин интиқоли маблағҳо байни ташкилотҳои қарзии пардохткунанда ва пардохтгиранда лозим мебошанд;
- низомҳои электронии баҳисобгирии амалиётҳо бо коғазҳои қиматнок барои бақайдгирӣ ва сабти иттилоот оид ба дигаршавии молики коғазҳои қиматноки хусусӣ ва давлатӣ;
- ташкилотҳои қарзие, ки барои анҷом додани пардохтҳо ба муштарӣён сураҳисобҳо мекушоянд ва воситаҳои пардохту хизматрасониҳоро пешниҳод менамоянд;
- корхонаю ташкилотҳое, ки ҳамчун операторони шабакаҳои амалиётӣ ва пешниҳодкунандагони хизматрасониҳои пардохтӣ, клирингию ҳисоббаробаркунӣ амал намуда, ба ташкилотҳои қарзӣ ҳангоми гузаронидани пардохтҳо хизмат мерасонанд;
- механизмҳои бозорӣ, аз қабилӣ созишномаҳо, аҳдномаҳо, амрномаҳои ҳатмӣ, шартномаҳо оид ба созмон додани воситаҳои гуногуни пардохт ва хизматрасонӣ, муайян намудани нархи онҳо, инчунин пешниҳод ва дастрас намудани хизматрасонӣ;

- қонунҳо, меъёрҳо, қоидаҳо ва тартибҳое, ки аз ҷониби мақомоти қонунгузор, судӣ ва танзимкунанда муқаррар гардида, механизми интиқоли маблағҳо ва бозори хизматрасониҳои пардохтиро муайян ва танзим менамоянд.

3. Татбиқи Стратегия амалӣ намудани як қатор лоиҳаҳои алоҳидаро вобаста ба рушди низоми пардохт талаб менамояд. Лоиҳаҳое, ки ба пуррагӣ ҳамаи ҷузъҳои Низоми пардохти миллиро фаро мегиранд, дар нуҳ «қисмат»-и Стратегия тавсиф гардидаанд.

4. Нуҳ «қисмат» ва принципҳои дахлдор ба тарзи зайл ифода карда шудаанд:

Қисмати I: Қонунгузорӣ ва заминаи меъёрии ҳуқуқӣ:

5. Тибқи моддаи 5 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” мусоидат намудан ба фаъолияти самаранок ва мунтазами низоми пардохт яке аз мақсадҳои Бонки миллии Тоҷикистон мебошад.

6. Заминаи ҳуқуқии амалкунанда, ки фаъолияти низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркуниҳоро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян мекунад, инҳо мебошанд:

- Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи фаъолияти бонкӣ”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ташкилотҳои маблағгузори хурд”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи имзои электронии рақамӣ”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҳуҷҷати электронӣ”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи муқовимат ба қонунигардонии (расмикунонии) даромадҳои бо роҳи ҷиноят бадастоварда ва маблағгузори терроризм”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи бозори коғазҳои қиматнок”;
- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҷамъиятҳои саҳомӣ”.

7. Бояд қайд намуд, ки айнаи замон санадҳои ҳуқуқии зикршуда ба пуррагӣ фаъолияти самаранок ва беҳатари Низоми пардохти миллиро таъмин карда наметавонанд. Масалан, дар заминаи ҳуқуқии амалкунанда консепсияҳои асосӣ ба монанди муҳлати анҷомёбии ҳисоббаробаркуниҳо, ҳифзи ҳуқуқии низом аз таъсири ҳолатҳои иҷро нашудани уҳдадориҳо ё саривақт гирифтани гарав ҳангоми иштирок дар низоми пардохт муайян карда нашудаанд.

8. Бозори қоғазҳои қиматнок дар марҳилаи аввали рушд қарор дошта, танҳо бо якчанд барориши ибтидоии вомбаргҳо, векселҳо, векселҳои давлатии ҳазинадории Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин қоғазҳои қиматноки Бонки миллии Тоҷикистон тавсиф меёбад. Муқаррароти қонуние, ки ғайриматериалӣ кардан ё аз муомилот баровардани қоғазҳои қиматнок, ҳуқуқи моликият ва ба таври ғайриҳуҷҷатӣ додани ҳуқуқи соҳибмулкӣ, инчунин дигар масъалаҳои марбути ҳисоббаробаркунӣ бо қоғазҳои қиматнокро фаро гирад, вучуд надоранд.

9. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Қонун “Дар бораи ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон” амал мекунад, аммо дар қонуни мазкур оид ба ҳимояи ҳуқуқи истеъмолкунандагон дар соҳаи хизматрасониҳои молиявӣ муқаррароти мушаххас вучуд надорад. Аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон ҷиҳати ҳифзи манфиатҳои истеъмолкунандагони хизматрасониҳои низоми бонкӣ лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон”” таҳия ва ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод карда шудааст.

Қисмати II: Низомҳо барои анҷом додани пардохтҳои калонҳаҷм ва фаврӣ:

10. Низомҳо барои анҷом додани пардохтҳои калонҳаҷм ва фаврӣ қисмати муҳимтарини Низоми пардохти милли ба ҳисоб мераванд. Дар таҷрибаи байналмилалӣ низомҳои мазкур ҳамчун низомҳои пардохти ниҳоят муҳим дониста шудаанд, зеро чунин низомҳо ба ҳамаи бозорҳои молиявии байнибонкии мамлакат хизмат мерасонанд. Айнаи замон дар Бонки миллии Тоҷикистон низоми пардохти байнибонкӣ фаъолият

менамояд. Он соли 2002 мавриди истифода қарор гирифта буд. Низоми мазкур ҳисоббаробаркуниҳои маҷмуи ро дар речаи вақти воқеӣ амалӣ менамояд, вале барои пешниҳод намудани дигар намудҳои хизматрасонӣ, ки айни замон дар низомҳои муосири ҶМРВВ стандартӣ мебошанд, имконият надорад.

Қисмати III: Низомҳои пардохтҳои чакана

11. Аз соли 2010 афзоиши устувори миқдори кортҳои пардохтии бонкӣ дар муомилот, ҳаҷм ва шумораи амалиёт бо истифодаи онҳо ба назар мерасад. Дар бозори кортҳои пардохтии бонкӣ миқдори кортҳои ба муомилот баровардашуда ба санаи 1 январи соли 2014 761,2 ҳазор ададро ташкил дод, ки нисбат ба соли 2010 4,9 маротиба зиёд мебошад. Аз ин миқдор кортҳои пардохтии баровардашуда 41,8 фоиз кортҳои пардохтии Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ”, 36,9 фоиз кортҳои пардохтии низомҳои байналмилалӣ (Visa и MasterCard), 21,2 фоиз кортҳои пардохтии низомҳои дохилии ташкилотҳои қарзӣ ва 0,01 фоиз кортҳои пардохтии муштарак (UnionPay-НП “КОРТИ МИЛЛӢ”) мебошанд. Ҳаҷми амалиётҳо вобаста ба гирифтани пули нақд тавассути банкоматҳо ва терминалҳо дар нуқтаҳои пешниҳоди пули нақд 95,5 фоиз ва ҳаҷми пардохтҳои ғайринақдӣ молу хизматрасонӣ 4,5 фоизро ташкил медиҳад.

12. Айни замон дар доираи Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” ҳар рӯз клиринг бо муайян намудани уҳдадорихои софи иштироқдорон иҷро мегардад. Ҳисоббаробаркуниҳои ниҳой аз рӯи уҳдадорихои софи иштироқдорони Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” тавассути суратҳисобҳои муросилотии дар Бонки миллии Тоҷикистон кушодашуда, амалӣ мегарданд. Айни замон 12 ташкилоти қарзӣ иштироқдори Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” буда, барориш ва хизматрасонии кортҳои миллиро ба роҳ мондаанд, ки ба санаи 1 январи соли 2014 миқдори онҳо 318,5 ҳаз. ададро ташкил медиҳад.

13. Ҷараёни рушди шабакаи терминалии ташкилотҳои қарзӣ оид ба қабул ва хизматрасонии кортҳои пардохтӣ тамоюли мусбат дорад. Ба санаи 1 январи соли 2014 қабул ва хизматрасонии кортҳои пардохтӣ тавассути 548 банкомат ва 1082 терминал амалӣ мегашт, ҳол он ки дар

аввали соли 2010 шабакаи терминалии ташкилотҳои қарзӣ аз 172 банкомат ва 238 терминал иборат буд.

14. Айни замон Бонки миллии Тоҷикистон бо ширкати VISA имконияти татбиқ намудани низоми ҳисоббаробаркуниҳои миллиро аз рӯи амалиётҳои, ки бо истифодаи кортҳои пардохтии VISA бо пули милли амалӣ мегарданд, муҳокима намуда истодааст. Дар назар аст, ки ҳисоббаробаркуниҳои ниҳой аз рӯи амалиётҳои, ки тавассути кортҳои пардохтии VISA иҷро мегарданд, дар низоми нави автоматишудаи байнибонкии интиқоли маблағҳо анҷом дода шаванд.

15. Баъзе ташкилотҳои қарзӣ ба муштарии худ хизматрасониҳои фосолави бонкиро тавассути Интернет ва телефонҳои мобилӣ (бонқдории мобилӣ) пешниҳод намуда истодаанд. Айни замон дараҷаи пасти татбиқи бонқдории мобилӣ ва хизматрасониҳои пардохтӣ аз ҷониби ташкилотҳои қарзӣ ба назар мерасад.

16. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои анҷом додани пардохтҳои чаканаи электронӣ Палатаи автоматишудаи клирингӣ (ПАК) вучуд надорад.

Қисмати IV: Пардохтҳои давлатӣ

17. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон давлат яке аз истифодабарандагони асосии низомҳои пардохт ба ҳисоб меравад. Пардохтҳои давлатӣ бо маблағгузорӣ намудани мақомоти давлатӣ, ҷамъовариҳои андозҳо ва дигар даромадҳо тавассути низоми пардохти байнибонкии Бонки миллии Тоҷикистон амалӣ мегарданд. Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон тавассути Саридораи Хазинадории Марказии Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба суратҳисобҳои мақомоти иҷроияи маҳаллӣ дар манотиқи кишвар маблағҳоро интиқол медиҳад ва ин мақомот дар навбати худ онҳоро ба суратҳисобҳои пардохтгирандагони ниҳой интиқол медиҳанд. **(БА ҚИСМАТИ МАЗКУР ДОХИЛ ҚАРДАНИ ТАҒЙИРУ ИЛОВАҲО ЗАРУР МЕБОШАД)**

Қисмати V: Амонатгоҳи (депозитарияи) қоғазҳои қиматнок, клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳо бо қоғазҳои қиматнок

18. Айни замон бозорҳои молиявӣ рушд накардаанд. Савдои қоғазҳои қиматнок дар бозори ғайримуташаккил гузаронида шуда, ноустувор ва бесилсила мебошад ва асосан барои аз ҷониби сармоягузори алоҳида харидорӣ намудани бастаи назоратии саҳмияҳо ташкил карда мешавад. Ҳамаи саҳмияҳои ҷамъиятҳои саҳомӣ аз сабаби набудани биржаи пулу қоғазҳои қиматнок (фондӣ) нархнома (котировка) ва баҳои расмӣ дар листинг сабтшуда надоранд. Инчунин, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ғайр аз бақайдгирандагони махсус, ки дар бахши пешбурду нигоҳдории феҳристи саҳомон фаъолият менамоянд, иштироқдорони дигари касбии бозори қоғазҳои қиматнок мавҷуд нестанд. Айни замон сохтори қоғазҳои қиматнок ба таври зайл аст: вомбаргҳои дарозмуҳлати давлатӣ, векселҳои давлатии хазинадорӣ, қоғазҳои қиматноки Бонки миллии Тоҷикистон, саҳмияҳои ташкилотҳои қарзӣ ва ширкатҳо.

19. Вазифаи бақайдгирии қоғазҳои қиматнокро сохтори махсус дар Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷро менамояд, ки салоҳияти он аз бақайдгирӣ ва пешбурди сабтҳо аз рӯи қоғазҳои қиматноки корпоративӣ (асосан саҳмияҳо) иборат мебошад.

Қисмати VI: Бозори байнибонкии пул

20. Айни замон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бозори мутамаркази байнибонкии пул вуҷуд надорад. Бозори ғайримуташаккил дар асоси ҳудудҳои муқарраршудаи дучониба байни ташкилотҳои қарзӣ фаъолият менамояд. Дар бозори мазкур қарздиҳии бо гарав таъминшуда истифода намешавад.

Қисмати VII: Интиқоли байналмилалии маблағҳо.

21. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон миқдори зиёди низомҳои интиқоли байналмилалии маблағҳо истифода бурда мешавад, ки намояндаи (агентҳои) онҳо ташкилотҳои қарзӣ мебошанд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вазифаи намояндаи (агенти) низомҳои интиқоли байналмилалии маблағҳо, ба ғайр аз ташкилотҳои қарзӣ, Корхонаи воҳиди давлатии “Почтаи тоҷик” низ иҷро менамояд. Низомҳои мазкур бинобар дастрасу боэътимод будан ва имконияти босуръат

гузаронидани интиқолҳо солҳои охир аз ҷониби аҳолии кишвар васеъ истифода мешаванд. Муҳлати интиқоли маблағҳо дар низомҳои мазкур аз якчанд дақиқа то як шабонарӯзро ташкил медиҳад.

22. Айни замон танзимгарони низомҳои интиқолҳои байналмилалӣ маблағҳо барои бақайдгирӣ ва гирифтани иҷозатнома уҳдадор нашудаанд. Аммо Бонки миллии Тоҷикистон фаъолияти ташкилотҳои қарзиеро, ки интиқоли байналмилалӣ маблағҳоро хизматрасонӣ мекунанд, назорат менамояд.

Қисмати VIII: Назорати низоми пардохт.

23. Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқи ваколатҳои худ, ки дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” муайян шудаанд, низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркуниҳоро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон назорат менамояд. Мақсаду вазифаҳои асосии назорати низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркуниҳо дар Консепсияи назорати низоми пардохт дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (Қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 14 феввали соли 2012, №52) муайян гардидаанд. Дар Бонки миллии Тоҷикистон барои назорати низоми пардохт воҳиди сохторӣ созмон дода шудааст, ки вазифаҳои инҳо мебошанд:

- назорати фаъолияти низомҳои пардохт ва хизматрасонҳои пардохт ҷиҳати қонеъгардонии талаботи истифодабарандагон, идоракунии хавфҳо ва самаранокӣ;
- муайян намудан ва андешидани чораҳои дахлдор барои рушди низоми пардохт дар маҷмӯъ;
- ҷамъоварию интишори иттилооти дахлдор ва маълумоти оморӣ.

Бонки миллии Тоҷикистон дар асоси стандартҳои байналмилалӣ ва таҷрибаи муосир барои назорати самарабахши хизматрасониҳои пардохт ва низомҳои пардохт чораҳои зарурӣ андешида истодааст.

Қисмати IX: Ҷамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор

24. Бонки миллии Тоҷикистон мунтазам бо ташкилотҳои қарзӣ дар сатҳи баланд воҳурию мулоқотҳо доир намуда, масъалаҳои стратегии рушди низоми пардохтро муҳокима менамояд. Дар доираи ин низом

Шӯрои ҳамоҳангсозии байнибонкии рушди низомҳои пардохт (Қарори Раёсати Бонки миллии Тоҷикистон аз 2 апрели соли 2008, №121) бо иштироки роҳбарони бонкҳо созмон дода шудааст.

25. Соли 2013 бо супориши Роҳбари Дастгоҳи Иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои муҳокима ва чораҷӯӣ намудани масъалаҳои коҳиши муомилоти пули нақд дар кулли амалиётҳои тиҷоратӣ, хариду фурӯши маҳсулот ва хизматгузорӣ Гурӯҳи кории байниидоравӣ таъсис дода шудааст, ки онро Бонки миллии Тоҷикистон сарварӣ менамояд;

26. Дар доираи фаъолияти Гурӯҳи кории байниидоравӣ “Нақшаи чорабиниҳо ҷиҳати васеъ намудани ҳиссаи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ, танзим ва коҳиш додани муомилоти пули нақд дар амалиётҳои тиҷоратӣ, хариду фурӯши маҳсулот ва хизматгузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” таҳия шуда, аз ҷониби Роҳбари Дастгоҳи Иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардид.

Қисми 2. Қисматҳои Низоми пардохти миллий

27. Муҳлати иҷрои Нақшаи татбиқи Стратегияи рушди Низоми пардохти миллий дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 6 сол пешбинӣ гардида, дар он масъалаҳои муҳим дар нух “қисмат” баррасӣ мешаванд. Бонки миллии Тоҷикистон ва ҳамаи тарафҳои манфиатдор барои татбиқи муваффақонаи Стратегия метавонанд ҳамкориҳои мутақобиларо дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монанд. Дар ин қисмат тавсифи принципҳои, ки ин ё он қисмат ба онҳо асос ёфтааст, дода шуда, ҳолати ояндаи Низоми пардохти миллий тибқи нақша муайян мегардад.

28. Барномаи ислоҳоти Низоми пардохти миллий ҷузъҳои зеринро дарбар мегирад:

- такмил додани заимнаи меъёриҳои ҳуқуқӣ бо мақсади бартараф намудани хавфҳои, ки ба низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркунию клирингии амалиёт бо коғазҳои қиматнок хос мебошанд;
- иваз намудани низоми амалкунандаи пардохтии байнибонкии Бонки миллии Тоҷикистон ба Низоми муосири автоматизудай

- байнибонкии интиқоли маблағ ва таъмини мувофиқати пурраи он ба принципҳои инфрасохтори бозори молиявӣ;
- ҳавасмандгардонӣ ва дастгирии раванди бехатару самаранок, пешниҳод намудани номгӯи васеи хизматрасониҳои электронии пардохтии чакана;
 - ҳамгирӣ намудани пардохтҳои давлатӣ бо Низоми пардохти миллӣ бо мақсади кам кардани истифодаи пули нақд ва татбиқи воситаҳои пардохтии электронии дастрас ва даромаднок;
 - дастгирӣ кардани рушди бозорҳои молиявӣ бо роҳи татбиқи намудани низомҳои босамари ҳисоббаробаркунӣ бо коғазҳои қиматнок, ки ба стандартҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ мебошанд;
 - такмилдиҳии бозори байнибонкии пул, роҳи татбиқи намудани низомҳои савдои электронӣ, муқаррар намудани қоидаҳои мурааттаб ва ривож додани бахши таъминоти гарав;
 - таъмини саривақти пешниҳоди маблағи интиқолҳои байналмилалӣ, ки ба стандартҳои маъмули байналмилалӣ ва таҷрибаи муосир ҷавобгӯ мебошанд;
 - рушди ҳамаҷониба ва самараноки сохтори назоратӣ, ки ҳамаи ҷанбаҳои дахлдори Низоми пардохти миллиро фаро мегирад;
 - таъмини ҳамкориҳои судманд бо тарафҳои манфиатдори Низоми пардохти миллӣ ва бо дигар мақомоти дахлдор.

2.1. Заминаи ҳуқуқӣ

29. Заминаи ҳуқуқии устувор ва мувофиқ омили асосии фаъолияти босамар ва боэътимоди низоми пардохт мебошад. Заминаи ҳуқуқӣ бояд аз ҷузъҳои зерин иборат бошад:

- санадҳои қонунгузорӣ ва меъёрие, ки доираи васеи истифодадоранд;
- санадҳои қонунгузорӣ ва меъёрие, ки фаъолияти низомҳои пардохтро танзим менамоянд;
- қоидаҳои стандартҳо ва расмиёте, ки бо иштирокдорони низоми пардохт мувофиқа шудаанд.

Қисмати I: Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низомҳои пардохт дар фазои мусоиду устувори заминаи меъёрии ҳуқуқӣ фаъолият менамоянд, ки он барои амалӣ намудани ҳисоббаробаркуниҳои ниҳойӣ ва самаранокии низоми мазкур имконият фароҳам меорад.

30. Бо мақсади мутобиқ намудани заминаи меъёрии ҳуқуқӣ ба таҷрибаи муосири байналмилалӣ, Бонки миллии Тоҷикистон санадҳои меъёрии ҳуқуқии амалкунандаро шарҳу баррасӣ карда, дар ҳолатҳои зарурӣ ворид намудани тағйиру иловаҳои дахлдорро пешниҳод менамояд.

31. Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади танзими низомҳои пардохт ва хизматрасониҳои пардохт санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдорро таҳия менамояд. Айни замон Бонки миллии Тоҷикистон лоиҳаи Қонун “Дар бораи хизматрасониҳои пардохт ва низомҳои пардохт”-ро таҳия намуда истодааст.

32. Бонки миллии Тоҷикистон дар самти ҳимояи манфиатҳои молиявии истеъмолкунандагон нақши муҳимро бозида, барои бартараф намудани камбудӣҳо, ки дар бахши ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон вобаста ба хизматрасониҳои пардохт ҷой доранд, саъю кӯшиш менамояд.

2.2. Механизмҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи пардохтҳои калонҳаҷм ва ғаврӣ

33. Низоми коркарди пардохтҳои калонҳаҷм ва ғаврӣ қисмати муҳими Низоми пардохти миллии мебошад ва зимни он дар бисёр ҳолатҳо ҳисоббаробаркуниҳои маҷмӯӣ дар реҷаи вақти воқеӣ (ҲМРВВ) амалӣ мегарданд. Ин низом ҳамчун низоми пардохти ниҳоят муҳим шинохта шудааст. Низоми ҲМРВВ дар раванди анҷом додани ҳисоббаробаркуниҳои байнибонкӣ барои кам кардани хавфҳои ҳисоббаробаркунӣ ва амалиёти воситаи муҳиму муносиб ба ҳисоб меравад. Ғайр аз ин, низоми ҲМРВВ ба кам кардани хавфҳои ҳисоббаробаркунӣ ҳангоми амалиёт бо коғазҳои қиматнок ва асбори хориҷӣ бо роҳи истифодаи механизмҳои DvP ва PvP мусоидат мекунад.

Қисмати II: Механизмҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи пардохтҳои калонҳаҷм ва ғаврӣ боэътимод ва самаранок буда, ба Принципҳои

инфрасохтори бозори молиявии Кумита оид ба низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркуниҳо ва Ташкилоти байналмилалӣ комиссияи коғазҳои қиматнок (КНПҲ - ТБККҚ) ҷавобгӯ мебошанд.

34. Бонки миллии Тоҷикистон ба ивази низоми байнибонкии пардохтии амалкунандаи Бонки миллии Тоҷикистон, Низоми муосири автоматишудаи байнибонкии интиқоли маблағҳо (НАБИМ) харидорӣ ва насб менамояд, ки он асоси Низоми пардохти миллии мегардад. НАБИМ клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳои пардохтҳои электронии байнибонкиро новобаста аз ҳаҷм ва ғайри ин пардохт таъмин менамояд.

35. НАБИМ ду ҷузъи асосии зеринро дар бар мегирад:

1. низоми ҲМРВВ барои анҷом додани пардохтҳои калонҳаҷм ва ғайри ин;
2. палатаи автоматишудаи клирингӣ (ПАК) – барои анҷом додани клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳои як қатор воситаҳои пардохтии электронии чаканаи камарзиш.

Ҷузъҳои мазкур дар доираи низоми ягона амал намуда, иҷрои клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳоро аз рӯи уҳдадорӣ байнибонкӣ дар давоми рӯз таъмин менамоянд.

36. НАБИМ бо Амонатгоҳи (депозитарияи) марказии коғазҳои қиматнок барои нигоҳдории раванди идоракунии шабонарӯзии пардохтпазирӣ, гирифтани қарзи бо гарав таъминшуда аз Бонки миллии Тоҷикистон ва истифодаи принципи “таҳвил бар ивази пардохт” (DvP) аз рӯи амалиётҳо бо коғазҳои қиматноки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон пайваст карда мешавад.

37. Ғайри ин НАБИМ бо қоидаҳои расмӣ тақдир танзим мегардад, ки онҳо механизмҳои идоракунии хавфҳои ҳуқуқӣ, молиявӣ ва амалиётро муайян менамоянд. Низом дорои воситаҳои боэътимоди идоракунии ва танзими хавфҳои пардохтпазирӣ мебошад, аз ҷумла:

- тартиби идоракунии навбатнокии пардохтҳо;
- ба роҳ мондани ҳамкориҳои наздику самарабахш бо низомҳои дигар;
- имконияти гирифтани қарзҳои кӯтоҳмуддат.

38. Барои идоракунии хавфҳои амалиёти дар НАБИМ аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон чораҳои зерин андешида мешаванд:

- таъмини шабакаи ҳифзшуда ва боэтимод байни Бонки миллии Тоҷикистон ва ҳамаи иштирокдорони низом;
- татбиқи чораҳои комплексӣ дар самти амнияти иттилоотӣ ва воқеӣ ҳангоми дастрасӣ ба низом;
- татбиқи нақшаи амал дар ҳолатҳои ғайриҷашмдошт ва механизми барқарорсозӣ дар ҳолатҳои садамавӣ (аз он ҷумла таъсис додани маркази эҳтиётии низом);
- татбиқи чораҳо оид ба таъмини фаъолияти мунтазам ва устувориҳои низом.

39. Низомҳо, расмиёту қоидаҳои амалиёти, тартиб ва воситаҳои назорати мунтазам баррасӣ ва санҷида мешаванд, аз ҷумла, баъди ворид намудани тағйироти назаррас ба низом;

40. Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади бехатарӣ ва танзими хавфҳои меъёрҳои дастрасӣ ва иштирокҳо дар НАБИМ муқаррар менамояд. Меъёрҳои мазкур дастраси омма буда, барои рушди фазои рақобати одилона мусоидат менамоянд;

41. НАБИМ хизматрасониҳои ҳисоббаробаркуниро ба низомҳои дигари дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалкунанда, аз он ҷумла ба Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” ва дигар низомҳои байнибонкии электроние, ки метавонанд дар оянда ташкил шаванд, пешниҳод менамояд.

2.3. Низомҳои пардохти чакана ва хизматрасониҳои пардохти

42. Дар шароити иқтисодиёти бозорӣ барои қонеъгардонии талаботи муштарӣ мавҷуд будани шумораи зиёди воситаҳои самарабахш боэтимоди пардохт зарур мебошад.

43. Дар айни замон иқтисодиёти бисёри мамлакатҳо ба тарзи инноватсионии рушд қадам мегузорад, ки ин ба технологияи ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ аз рӯи пардохтҳои чакана таъсир расонида истодааст. Моҳияти он аз истифодаи воситаҳои пардохтии маъмул ва муосир, татбиқи технологияҳои худхизматрасон ва хизматрасониҳои фосилавии бонкӣ дар заминаи шабакаи глобалии компютери Интернет, телефонҳои мобилӣ ва ғайра иборат мебошад.

44. Истифодаи пулҳои электронӣ, интернет ва пардохтҳои мобилӣ ба оммавӣ ва дастрас гардидани хизматрасониҳои пардохтӣ ва афзудани дастрасии табақаҳои васеи аҳоли ба хизматрасониҳои молиявӣ мусоидат менамояд.

Қисмати III: Низоми пардохтҳои чакана боэътимод, мувофиқ буда, номгӯи васеи воситаҳо ва хизматрасониҳои пардохтиро дар бар мегирад

45. Бонки миллии Тоҷикистон дар низоми пардохтҳои чакана ба сифати намояндаи (агенти) ҳисоббаробаркунӣ, оператори низом, иштирокдор, мақоми назораткунанда ва такондиҳандаи (катализатори) рушди ин низом амал менамояд. Мақсади асосӣ ҳамин аст, ки бахши молиявӣ бо маҷмӯи васеи хизматрасониҳои пардохтии боэътимод ва дастрас таъмин гардад.

46. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон татбиқи ПАК ба нақша гирифта шудааст, ки барои ҷорӣ намудани воситаҳои электронии пардохтҳои байнибонкӣ имконият медиҳад.

47. Дар ПАК хавфҳои молиявӣ бо роҳи гузаронидани пардохтҳои калонҳаҷм ба низоми ҲМРВВ, муқаррар намудани маҳдудият ба маблағи пардохтҳо ва талабот ба ташкилотҳои қарзӣ оид ба нигоҳ доштани бақияи камтарин дар суратҳисоби муросилотии дар Бонки миллии Тоҷикистон кушодашуда кам карда мешаванд.

48. Бонки миллии Тоҷикистон рушди минбаъдаи низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ”- ро идома дода, бо ин мақсад барои пайвастании низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” бо низомҳои пардохтии байналмилалӣ ва низомҳои миллии дигар давлатҳо мусоидат мекунад. Қоидаю тартиб ва ҷузъҳои барномавию техникӣ инфрасохтори низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” ба талаботи байналмилалӣ мутобиқ карда мешаванд. Бонки миллии Тоҷикистон барои зиёд намудани рақобатпазирии низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛӢ” дар бозори кортҳои пардохтии бонкӣ бо роҳи пешниҳоди нархҳои ҷолиб, татбиқи барномаҳои ҳавасмандгардонии дорандагони кортҳо, роҳандозии имкониятҳо ва навгониҳои муосир дар ин самт мусоидат хоҳад кард.

Маркази протсессингии Низоми пардохти “КОРТИ МИЛЛИЙ” тибқи стандартҳои дахлдор сертификатсия карда мешавад.

49. Бонки миллии Тоҷикистон бо назардошти хавфҳои молиявӣ ва амалиётии имконпазир дастрасии одилона ва озодро ба низомҳои пардохти чакана таъмин менамояд.

50. Бехатариро устувории низоми пардохтҳои чакана бо ёрии воситаҳои дахлдоре, ки хавфхоро баҳо медиҳанд, аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон назорат карда мешавад.

51. Бонки миллии Тоҷикистон барои татбиқи навоариҳо дар низоми пардохтҳои чакана шароити мусоид муҳайё намуда, дар ин самт бо тарафҳои манфиатдор ва пешниҳодкунандагони хизматрасонҳои пардохтӣ ҳамкорӣ менамояд. Нақшаи чорабиниҳо ҷиҳати зиёд намудани ҳиссаи ҳиссобробаркуниҳои ғайринақдӣ, танзим ва коҳиш додани муомилоти пули нақд дар амалиёти тиҷоратӣ, хариду фурӯши маҳсулот ва хизматгузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз ҷониби Гурӯҳи кории байниидоравӣ таҳия ва аз ҷониби Роҳбари Дастгоҳи Иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудааст, қадами нахустин барои гузариш аз муомилоти пули нақд ба воситаҳои пардохтии ғайринақдӣ электронӣ мебошад. Барои ҳавасмандгардонии субъектҳои асосии бозори хизматрасониҳои пардохтӣ ва муассисаҳои савдою хизматрасонӣ, зиёд намудани миқдори амалиёт бо истифодаи кортҳои пардохтӣ, Бонки миллии Тоҷикистон дар якҷоягӣ бо Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомот чораҳои зарурӣ меандешад.

52. Хизматрасониҳои пардохтӣ бо истифодаи воситаҳои алоқаи мобилӣ барои қулай ва осон дастрас гардидани хизматрасониҳои молиявӣ, хусусан ба гурӯҳи камбизоати аҳоли ва сокинони деҳот, имконият медиҳад. Бонки миллии Тоҷикистон барои татбиқ ва инкишофи технологияи пардохтҳои мобилӣ ва зиёд гардидани ҳаҷми амалиёт бо чунин намуд пардохтҳо, аз ҷумла ҳифзу бехатарии онҳо аз амалҳои қаллобӣ, мусоидат менамояд. Дараҷаи танзими пардохтҳои мобилӣ ба хавфҳои, ки ҳангоми анҷом додани чунин пардохтҳо ба вучуд меоянд, мувофиқ мебошад. Бо назардошти тамоюлҳои, ки дар сатҳи байналмилалӣ ба мушоҳида мерасанд, Бонки миллии Тоҷикистон

афзудани хизматрасониҳои пардохтиро бо истифодаи Интернет ва алоқаи мобилӣ пешбинӣ мекунад.

53. Бонки миллии Тоҷикистон ба ҳамкориҳои мутақобили иштироқдорони бозори қортҳои пардохтии бонкӣ дар доираи инфрасохтори пардохтии ягона мусоидат хоҳад кард.

54. Таъмини рақобати озоду одилона аз ҷониби Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун шарти зарурии фаъолияти босамари бозори хизматрасониҳои пардохтӣ эътироф карда мешавад.

2.4. Пардохтҳои давлатӣ

55. Бахши давлатӣ дар ҳамаи кишварҳо яке аз истифодабарандагони асосии низомҳои пардохт ба ҳисоб меравад. Ҳукумат тавассути низомҳои пардохт ҳаҷми зиёди пардохтпулиҳоро (андозпулӣ, бочу хирочи гумрукӣ ва дигар даромадҳои бучетӣ, пардохти музди меҳнат, нафақа ва дигар пардохтҳои иҷтимоӣ, маблағи хариди мол ва хизматрасонӣ ва ғ.) қабул ва ирсол менамояд.

56. Дар сурати истифодаи васеи воситаҳои пардохтии электронӣ ҳангоми тақсим ва ҷамъоварии пардохтҳои давлатӣ, ҳаҷми пардохтҳо дар маҷмӯъ метавонад ҳиссаи зиёди ҳамаи амалиётҳои дар низоми пардохт коркардшударо ташкил диҳад.

Қисмати IV: Ҷамъоварии бочу хироч ва пардохтҳои давлатӣ пурра ба Низоми пардохти миллий пайваст гардида, барои фаъолияти босуботи он мусоидат менамоянд.

57. Бонки миллии Тоҷикистон дар мувофиқа бо Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади кам кардани коркарди дасти пардохтҳо, ба автоматикунонии пардохтҳои давлатӣ мусоидат менамояд.

58. Бонки миллии Тоҷикистон дар масъалаи ҷустуҷӯи роҳу имкониятҳои аз шакли нақдӣ ба воситаҳои пардохтии электронӣ гузаштани пардохтҳои давлатӣ бо назардошти хароҷотҳо ва қулай будани воситаҳои гуногуни пардохт Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро дастгирӣ менамояд. Бинобар ин, гузаронидани музди меҳнати кормандони бахши давлатӣ ва нафақапулӣ ба қортҳои

пардохтӣ ва суратҳисобҳо дар ташкилотҳои қарзӣ шартӣ муҳими рушди ҳисоббаробаркуниҳои ғайринақдӣ ба ҳисоб меравад.

59. Бо мақсади гузариш ба тарзи электронии ҷамъоварии даромадҳои давлатӣ бо истифодаи низомҳои нав, аз қабيلي НАБИМ, Бонки миллии Тоҷикистон бо мақомоти андоз ва гумрук ҳамкориҳо ба роҳ мемонад.

2.5. Амонатгоҳи (депозитарияи) марказии коғазҳои қиматнок, клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳо бо коғазҳои қиматнок

60. Бозори коғазҳои қиматнок барои низоми молиявии мамлакат аҳамияти муҳим дорад. Коғазҳои қиматнок ва пеш аз ҳама коғазҳои қиматноки давлатӣ дар аксарияти мамлакатҳо барои татбиқи сиёсати пулию қарзӣ тавассути гузаронидани амалиёт дар бозори озод истифода мегарданд. Ғайр аз, ин низомҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиёт бо коғазҳои қиматнок барои саривақт дастрас намудани гарав барои гузаронидани пардохтҳо ё дигар мақсадҳо зарур мебошанд.

Қисмати V: Амонатгоҳи (депозитарияи) марказии коғазҳои қиматнок ва тартиби гузаронидани клиринг ва ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиётҳо бо коғазҳои қиматнок боэътимод ва самаранок мебошанд. Онҳо ҷавобгӯи стандартҳои байналмилалӣ буда, ба рушди бозори молиявӣ мусоидат менамоянд

61. Низомҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиёт бо коғазҳои қиматнок (НҲАКҚ) дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Принсипҳои инфрасохтори бозори молиявии (ПИБМ) КНПҲ-ТБКҚ ҷавобгӯ мегарданд.

62. Бонки миллии Тоҷикистон харидорӣ ва татбиқи Амонатгоҳи (депозитарияи) марказии коғазҳои қиматнокро (АМКҚ) ба нақша гирифтааст. АМКҚ дар маҷмӯъ бо НАБИМ харидорӣ карда мешавад. АМКҚ коғазҳои қиматнокро дар шакли ғайриматериалӣ бо мақсади интиқоли онҳо бидуни ҳуҷҷати коғазӣ нигоҳ медорад. Ҳангоми зарурат АМКҚ метавонад аз муомилот гирифтани ва ба шакли ғайриматериалӣ гузаронидани коғазҳои қиматнокро дастгирӣ намояд. Бо мақсади ҳимояи ҳуқуқи ноширон (эмитентҳо) ва дорандагони коғазҳои

қиматнок АМКҚ тибқи тартибу қоидаҳои таҳияшуда амал карда, барориши беиҷозат ва барҳамдиҳии коғазҳои қиматнокро пешгирӣ менамояд.

63. АМКҚ/НҲАКҚ хавфи гум шудани маблағи асосиро, ки бо раванди анҷом додани ҳисоббаробаркуниҳо алоқаманд мебошад, бо истифодаи механизми DvP бартараф менамояд. АМКҚ/НҲАКҚ ҳисоббаробаркуниҳои аниқу мушаххаси ниҳоиро дар санаи гузаронидани ҳисоббаробаркуниҳо таъмин менамояд. Ин амал метавонад ҳама гуна манбаи хавфҳои карзӣ ва хавфҳои пардохтпазириро тибқи стандартҳои байналмилалӣ кам намояд, аз ҷумла тавассути талаб намудани таъминоти гарав ва идоракуни.

64. Ҳамаи низомҳои ҳисоббаробаркунию клирингӣ аз рӯи амалиёт бо коғазҳои қиматнок зерин назорати мақомоти ваколатдор, яъне Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон фаъолият мекунанд. Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон бо мақсади таъмини эътимодноӣ, самаранокӣ ва мувофиқ намудани низомҳо ба стандартҳои байналмилалӣ чораҳои сиёсии муайян андешида, онҳоро интишор менамоянд. Байни мақомоти дахлдор барои иҷрои вазифаҳои назоратӣ вобаста ба низомҳои ҳисоббаробаркунию клирингӣ аз рӯи амалиёт бо коғазҳои қиматнок ҳамкорию мутақобил ба роҳ монда мешавад.

65. Бо мақсади иҷрои банди 4.3 Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 20 январи соли 2014, № 69 “Оид ба натиҷаҳои рушди иҷтимоӣ-иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2013 ва вазифаҳо барои соли 2014” барои рушди бозори коғазҳои қиматнок ва ташкили бозори дуюмдараҷаи коғазҳои қиматнок Гурӯҳи кории байниидоравӣ оид ба рушди бозори дуюмдараҷаи коғазҳои қиматнок дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шуд. Дар рафти машваратҳо пешниҳод гардид, ки як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқие, ки бозори коғазҳои қиматнокро дар ҷумҳурӣ ба танзим медароранд, ба қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқа карда шаванд, инчунин дар назди Бонки миллии Тоҷикистон шахси ҳуқуқии алоҳида таъсис дода шавад. Ин шахси ҳуқуқӣ дар оянда бозори коғазҳои қиматнокро ривоч дода, бозори дуюмдараҷаи коғазҳои қиматнокро дар мамлакат ташкил менамояд.

2.6. Бозори байнибонкии пул

66. Бозори байнибонкии пул барои ташкилотҳои молиявӣ бозори ниҳоят муҳими маблағгузори ба шумор меравад. Бозори байнибонкии пул дар тамоми баҳши молиявӣ ҳамчун “пешниҳодкунандагони” пардохтпазирӣ фаъолият менамоянд ва барои ба таври фаврӣ ва боэътимод интиқол додани маблағҳои пулӣ тавасути низоми молиявӣ имконият дорад. Бозори байнибонкии пул яке аз сарчашмаҳои асосии пардохтпазирӣ барои амалиётҳо дар НАБИМ хоҳад буд. Аз нуқтаи назари сиёсати пулию қарзӣ бозори байнибонкии пул воситаи муҳими амалӣ гардидани сиёсати пулию қарзӣ ҳисоб мешавад.

67. Мавҷуд будани низоми боэътимод барои анҷом додани пардохтҳои калонҳаҷм ва фаврӣ ва пайвастании он бо АМКҚ омили муҳими рушди бозори байнибонкии пул ба ҳисоб меравад.

Қисмати VI: Бозори байнибонкии пул комилан ривоч ёфта, бо низоми ҳисоббаробаркуниҳо пайваст гардид

68. Татбиқи НАБИМ тибқи Қисмати II ва ташкили АМКҚ тибқи Қисмати V бо ҳамдигар саҳт алоқаманд буда, ба рушди бозори байнибонкии пул дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тақвият мебахшанд.

69. Дар муддати муайян Бонки миллии Тоҷикистон вобаста ба такмил додани бозори байнибонкии сармояи кӯтоҳмуҳлат бо роҳи ҷорӣ намудани савдои электронӣ, таҳияи қоидаҳои мушаххас ва ғайра ҷораҳои зарурӣ меандешад. Бонки миллии Тоҷикистон ба таҳияи баҳши гаравии бозори байнибонкии сармояи кӯтоҳмуҳлат оғоз хоҳад кард.

2.7. Интиқоли байналмилалии маблағҳо

70. Маблағҳои интиқолнамудаи шаҳрвандон манбаи муҳими даромад барои иқтисодиёти аксари мамлакатҳои рӯ ба тараққӣ, аз ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

71. Чунин намуди пардохтҳои чаканаи фаромарзӣ ҳамон хусусиятҳои пардохтҳои чаканаи дохилидавлатиро доранд, бинобар ин истифодабарандагони хизматрасонии интиқоли байналмилалии маблағҳо (ба мисли дигар муштариёни хизматрасониҳои пардохтии чакана) истифодаи маҷмӯи воситаҳои қулай, арзон ва боэътимоди пардохтиро интизор мебошанд.

Қисмати VII: Интиқоли байналмилалии маблағҳо ва пардохтҳои фаромарзӣ ба таври фаврӣ ва қулай иҷро мегарданд, онҳо аз нуқтаи назари иқтисодӣ барои истифодабарандагони ниҳой муфид ва судманд мебошанд

72. Дар самти интиқоли байналмилалии маблағҳо Бонки миллии Тоҷикистон мутобиқат кардани хизматрасониҳои мазкурро ба “Принсипҳои умумии хизматрасонии интиқоли байналмилалии маблағҳо”, ки аз ҷониби КНПҲ ва Бонки Ҷаҳонӣ таҳия гардидаанд, назорат менамояд.

73. Дар доираи назорати низомҳои пардохт Бонки миллии Тоҷикистон хизматрасонии интиқоли байналмилалии маблағро назорат менамояд.

74. Бо мақсади осону қулай ва кам кардани ҳаққи хизматрасониҳо Бонки миллии Тоҷикистон ҳангоми интиқоли байналмилалии маблағҳо истифода бурдани воситаҳои муосири пардохтро дастгирӣ менамояд.

75. Бонки миллии Тоҷикистон раванди идорасозӣ ва пешгирии хавфҳоро, ки аз ҷониби хизматрасонҳои интиқоли байналмилалии маблағҳо сурат мегарданд, назорат менамояд.

2.8. Назорати низомҳои пардохт

76. Назорати низомҳои пардохт ва ҳисоббаробаркуниҳо яке аз вазифаҳои Бонки миллии Тоҷикистон мебошад. Зимни иҷрои ин вазифа устуворӣ ва самаранокии фаъолияти низомҳои пардохт бо роҳи мониторинг кардани низомҳои амалкунанда ва тарҳрезиванда, баҳодихии мувофиқати онҳо ба ин мақсадҳо ва дар ҳолати зарурӣ ворид кардани дигаргунӣ ба онҳо ба даст меояд.

77. Низоми пардохт дар асоси Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” назорат карда шуда, мутобиқи тавсияҳо, усулҳо ва стандартҳои, ки дар ин соҳа аз ҷониби КНПҲ интишор гардидаанд, инчунин тавсияҳои ташкилотҳои байналмилалии молиявӣ ва таҷрибаи бонкҳои марказии давлатҳои хориҷӣ амалӣ мегардад.

Қисмати VIII: Сиёсати назорати низомҳои пардохт ва низомҳои ҳисоббаробаркуниҳо аз рӯи амалиёт бо коғазҳои қиматнок ба таври возеҳ муайян гардидааст ва Бонки миллии Тоҷикистон ваколатҳои худро дар ҳамкорӣ бо дигар мақомоти назоратӣ самаранок амалӣ менамояд

78. Дар доираи ваколатҳои, ки Қонун “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” воғузур кардааст, Бонки миллии Тоҷикистон низомҳои пардохтро ҳамчун ба назорат хоҳад кард.

79. Бонки миллии Тоҷикистон ҳаммаи низомҳои ҳисоббаробаркунию клирингӣ, аз ҷумла низомҳои пардохти чаканаро назорат мекунад.

80. Бонки миллии Тоҷикистон кӯшиш хоҳад кард, ки фаъолияти ҳаммаи низомҳо устувор ва самаранок бошад. Бо ин мақсад Бонки миллии Тоҷикистон ба он мусоидат хоҳад кард, ки:

- дастрасии қулай ва аз ҷиҳати иқтисодӣ асоснокгардида ба воситаҳои пардохт ва хизматрасонӣ таъмин гардад;
- инфрасохтори зарурӣ барои коркарди воситаҳои электронии пардохт ташкил карда шавад;
- воситаҳои пардохт ба таври оммавӣ ва муносиб истифода шаванд.

81. Бонки миллии Тоҷикистон дар ҳамроҳангӣ бо дигар мақомоти давлатӣ ба рушди ҳамкорӣ ва рақобат ҳангоми пешниҳоди хизматрасониҳои пардохтӣ, инчунин ҳимояи ҳуқуқҳои истеъмолкунандагон мусоидат менамояд.

82. Бонки миллии Тоҷикистон вазифаи назоратии худро самаранок иҷро намуда, бо ин мақсад:

- воҳиди дахлдори сохториро бо мутахассисони дахлдор созмон дода, инчунин омӯзиши онҳоро таъмин менамояд;
- ҳангоми аз ҷониби операторони низом ё иштирокдорон риоя нагардидани тартибу қоидаҳои муқарраргардида чораҳои зарурӣ меандешад;
- иттилооти омории дахлдорро ҷамъоварӣ, таҳлил ва нашр менамояд.

83. Бонки миллии Тоҷикистон мақсад ва сиёсати роҳандозии назорат, инчунин стратегияи иҷроиши онро ба маълумоти аҳли ҷомеа мерасонад.

84. Қабули Қонун “Дар бораи хизматрасониҳои пардохт ва низомҳои пардохт” ваколатҳои ҳуқуқии Бонки миллии Тоҷикистонро тақвият бахшида, рушди минбаъда ва фаъолияти механизмҳои пардохтиро таъмин ва ба мукаммалӣ, самаранокӣ ва бехатарии бозори молиявии кишвар мусоидат менамояд.

2.9. Ҳамкорӣ бо тарафҳои манфиатдор ва дигар мақомоти дахлдор

85. Ҳамкориҳои самаранок байни иштирокдорони бозор ва тарафҳои манфиатдор барои бунёди низоми пардохти самаранок ва боэътимод шартҳои муҳим ба ҳисоб меравад.

86. Бо мақсади зиёд намудани шаффофият ва ҳамоҳангсозии фаъолият дар самти рушди Низоми пардохти миллии, Бонки миллии Тоҷикистон бо роҳи машварат ва мувофиқа ҳамкориҳои мутақобили иштирокдорони бозори хизматрасониҳои пардохтиро ба роҳ монда, ба инкишофи Низоми пардохти миллии ва гузаронидани чорабиниҳои муштарак мусоидат менамояд.

Қисмати IX: Ҳамкориҳои самаранокӣ судманд дар доираи Низоми пардохти миллии таъмин гардидааст

87. Бонки миллии Тоҷикистон ҳамчун як муассисаи калидӣ дар рушди Низоми пардохти миллии нақши муҳим дошта, бо гузаронидани машваратҳо дар муайян кардани самтҳои афзалиятноки рушди Низоми пардохти миллии фаъолона иштирок менамояд.

88. Бонки миллии Тоҷикистон дар ҳамдастӣ бо тарафҳои манфиатдор бо роҳи гузаронидани машваратҳо, пешниҳоди иттилоот, гузаронидани чорабиниҳои амалӣ (конфронсҳо, семинарҳо, “мизи мудаввар”, гурӯҳҳои кории махсус ва ғайра), ки ба рушди минбаъдаи инноватсионии низомҳои пардохт ва самарабахшии хизматрасониҳои пардохтӣ равона шудаанд, ба иштирокдорони бозори хизматрасониҳои пардохтӣ кӯмак мерасонад.

89. Бонки миллии Тоҷикистон фаъолияти Шӯрои ҳамоҳангсозии байнибонкиро доир ба рушди низоми пардохт вусъат медиҳад. Шӯрои мазкур ҳамкорӣ ва машваратҳоро дар сатҳи баланд вобаста ба низомҳои пардохтию ҳисоббаробаркунӣ таъмин менамояд.

90. Шӯрои Ҳамоҳангсозии байнибонкӣ барои гузаронидани машваратҳо вобаста ба масъалаҳои рушди низомҳои пардохт ва хизматрасониҳои пардохтӣ воситаи муассиру самаранок хоҳад буд.

Шӯрои мазкур дар чорабиниҳои зерин нақши муҳим дорад:

- омода намудани ҳуҷҷатҳои стратегӣ барои муайян намудани сохтори Низоми пардохти миллий дар маҷмӯъ;
- мониторинги роҳандозии ислоҳоту дигаргуниҳо дар Низоми пардохти миллий;
- кӯмак дар мубодилаи иттилоот;
- интиҳоби принципҳои асосӣ ва роҳҳои сохтори низом;
- тасдиқи афзалиятҳо дар рушди Низоми пардохт ва ҷадвали лоиҳаҳои ҷудоғона;